

3,5 milj. kr. "östes in" i Radio Nord Nu skvalar "piraten" för en miljon

För 1 1/2 år sen började förberedelserna för att begåva Mellansverige med en privat radiostation. "Det kommer aldrig att gå", sa folk. Men det gick! I mars i år "sparkade" Radio Nord igång. Nu sänder man för fullt 24 timmar om dygnet, och när en miljon hushåll. Amerikanska pengar ligger bakom. 3,5 milj. kr. investerades. Jack Kotschack, 46, reklamman så stor han är (och han är ganska så stor) är mannen i direktörsfåtöljen och Nord Establishments representant i Sverige. "Radio Reklam Produktions AB" står det på glasörrnen i entrén till hans kontor i Stockholms centrum.

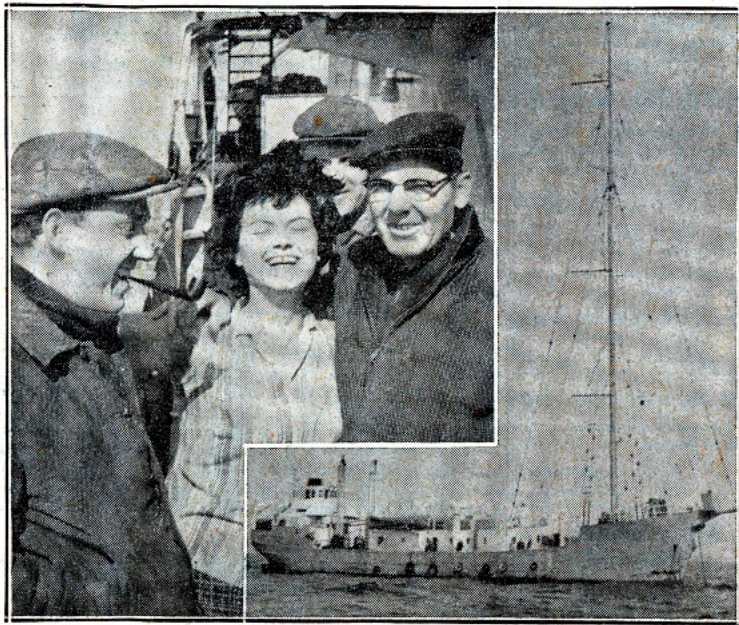
Där görs Radio Nord's program. Men de sänds från f. d. trälaren M/S "Bon Jour" i Östersjön. 15 personer gungar ständigt med henne och sändaren. Gungar gör det också om Radio Nord's musik. "Folk ska få vad folk vill ha — vi vänder oss till en bred publik", säger man i ledningen.

I en miljon mellansvenska hushåll lyder nu "Skvalar" med melodisk av annonser (Radio Nord lever av reklam) och nyheter. Ibland är man först med dem, ibland sist. Alltid retar det när. Att sändaren är privat retar mindre — att den är "pirat" retar mer.

Hela världen har fäst blickarna på Radio Nord. New York och Paris har fått något annat än

svenskarnas betänkliga moral att skriva om i miljonupplagorna. De svenska tidningarna har också slutat tiga.

KK/FD/s Jellon är en av de första Jour". Reportage om detta finns på sidan 9.

39 m. hög är "Bon Jour's" sändarmast. Sändaren finns under den. Dörren dit och till kontrollrum och studio ses ovanför första bilningen på skeppsidan. Midskepps mässen. Längst bak kommandobryggan med radiotelefon. Och så är det glada miner ombord. Janne Sjöberg, (f. d. Flensbo), chaufför och allt i allo på Radio Nord kikar fram mellan mässfickan, och en amerikansk tekniker. Mannen med pipan tillhör besättningen.

Lördagen den 29 april 1961

9

"Piraten" skvalar för miljonen lyssnare Får aldrig gå i hamn, bunkrar till havs

I Nyvishamn ligger passbåten "Lysterland" beredd att gå ut till "Bon Jour". Tullen har tillagt i lasten, som stuvats ombord. Till höger skymtar kapten John Johanson. Han ska ut till sitt pass på "piratskvalan". Sjöförklar är där tre veckor, halländaren en vecka åt gången.

Omfattande organisation inom svensk sjöräddning

Bestämmelser om marinsens deltagande i sjöräddningen har meddelats i en marinord och i det sammanhanget kan det vara lämpligt att i korta drag erinra om vad sjöräddningen är. Sjöräddning bedrivs sålunda genom samverkan mellan sjöräddningsstyrelsen, sjöflygvägen och Sjö- räddningsstyrelsen, generallitstyrelsen, telestyrelsen, luftfartstyrelsen, marinen, flygvägen och Sjö- räddningsstyrelsen, d. v. s. Svenska Sällskapet för Räddning av Skeppsbrotne. Deras deltagande vid sjöräddningsfall regleras av en gemensam överenskommen kommission som träffades i fjol höst.

Larmcentraler vid sjöräddningen är kust- (radio) stationer. De alarmerna per radio eller telefon genom beställning av "Sjöräddning", varvid uppkoppling sker till närmaste kuststation. Sjöräddningscentraler är nödsamtal och har företrädesrätt framför samt bryter alla samtal av karaktär bilksamtal och lägre. Kuststationerna skall vid anmälan om ett fartyg eller luftfartyg är i nödläge eller saknas skaffa så noggranna uppgifter som möjligt från nödsamtalaren om position och nödsituationen och om möjligt hålla kontakt med

denne. I mån av behov utsänder stationen alarm signaler och nödsamtal. Sjöräddningscentralerna, tillhörande lots- och flygplatser, tullverkets kustdistrikt, vederbörande marinkommando, flygräddningscentralen, lämplig civil och militär dygtsaföring, bergningsbolag och Sveriges Radio samt kontakter andra kuststationer och utländska sjöräddningscentraler. Under räddningsarbetets gång skall kuststationerna hålla räddningsorgan och enklid räddningsenheter underrättade om situationen m. m. Räddningsorgan och räddningsenheter avger själva vilka åtgärder de skall vidta, oavsett hur kända om nödsituationen erhålls.

I sjöräddningen deltar sjöfartverket med personal, båt och raketutrustning. Sjöräddningsstyrelsen med båt och övrig räddningsmateriel, tullverkets kustbevakning med personal, båt, bil och raketutrustning, marinen med fartyg och helikopter, flygvägen med flygplan och helikopter, och luftfartverket slutligen skall anmoda trafikflygplan att delta i spänningarna i den mån så är möjligt.

PROGRAM GÖRS I STOCKHOLM, "DROPPAS" NED FRÅN FLYGPLAN

"Det är inte klokt. Det kommer inte att gå. Och förresten kommer dom aldrig att få hålla på", sa folk, när de första ryktena berättade att Sverige skulle begåvas med en privat radiostation. Men det gick! Och än så länge får de "hålla på". Men nummer talas det sällan om privat station, nu heter det pirat station i stället. Den har ena benet på svensk mark, det andra har man ställt ut i Ingen-mans-land bland Östersjöns böljor på internationellt vatten utanför den svenska tremilgränsen. Det är Radio Nord det handlar om.

Tre och en halv miljon kronor öste introcenterna (amerikanska) in i företaget, fixade kontor i Stockholm och ett skepp till Östersjön, byggde studios och köpte ett lager grammofofonskivor, gjöde hela härligheten till Radio Nord och satte igång med sändningarna åtta dagar in i mars i år. Då hade man hållit på med förberedelser i ett och ett halvt år. Sedan 14 dagar kör man nu för fullt 24 timmar om dygnet, står andra radiostationer och kommer stundtals i skymsidan med den egna sändaren. "Piratsändare", är termen.

Varför det? säger direktören i firman och hävdar att konkurrensen borde få vara fri. Vi står för övrigt inget! Står inte Sändarevallen och inte Lyon som det sägs. Varför ska radion vara monopoliserad? Vi sänder vi, och en dag kommer Sverige att inse att man måste slopa spärren för den kommersiella radion och TV:n.

Som ur en dollarfilm

Jack Kotschack heter han, är reklamman ut i fingerspetsarna, 46 år och störst i bolaget — alla kategorier. Han åker vit Chrysler av sista modellen med initialerna "JK" på dörrarna. Han har mustig mustasch, vänligt leende, ockändligt kostym, eld i de snälla ögonen, effektivt sätt, finisk-svensk trygg dialekt och kontor vid Kammargatan i Stockholm. "Radio Reklam Produktions AB" står det på glasörrnen i entrén till gatan. Radio Nord är en annonstryck.

Plyschdynorna gungar i fåtöljerna i hans eget rum med helhållande matta, dämpad belysning, diskoskåp och många kvadratmeter fri yta. Det skulle kunna vara taget ur en lyxig dollarfilm.

Buren för trång vika för liten Stoppade möbler och mjuka pershållan "Lysterland". Den är stuvad med sjuvnedel och amerikanska radiodelar väffar lång och dunkar iväg sex åtta knop mellan åarna. Passagerarna har två timmars guppande i ett "nöttskal" framför sig. När "Lysterland" efter en timme kommit utomskärs och skummet yr över ruffen börjar hon bete sig; här

Nord har fått en omfattning, som ingen vågade öronna om. Inte ens jag, säger direktör Kotschack och bjuder en cigarett ur det tunna etuiet.

Solidaritets Han är röd på kontoret. Medelåldern i övrigt ligger omkring de 30. Det är ungt folk med feber i kroppen på Radio Nord. Det ska hållas på minuten, det som sker. Iderna bubblar ur hjärnorna som svampar ur marken en regnig september. "Piratsändare"? säger alla medarbetarna solidiskt med frågande min. Varför skulle vi inte få hålla på? ... För jag en linje, förken — Pina det ingen linje du igen! Håll, håll... Jag måste ha en linje, röken! Ett samtal med "Bon Jour".

Ett hjärta för ankar "Bon Jour" är det ben som Radio Nord ställt ut i Östersjön — en båt för ankar. Den är Radio Nord's hjärta. Kontoret är förtärgets hjärna.

M/S "Bon Jour" är ständigt bemannad och har alltid maskinen igång. Femton man — tio besättningsmän och sex tekniker rullar med henne dag och natt och ser till att hon och hennes besättning ska trivas. På kontoret sitter de 30 andra av företaget 45 anställda — bara ett par av dem är disk-jockeys — och hastar med idén. (Radio Nord-tiden) Växeln är så liten, världen så stor.

Tullen är mest då "nöttskal" med Tisdagar och fredagar är det avlöning på "Bon Jour". Då susar företaget nya stationer med topphastighet från Kammargatan den sex mil långa vägen till Nyvishamn. Där är tullen med och tilltar i lasten. Man kan aldrig vota, vad fartyget går ut till, om det ska gå för borta.

De som ska med ut till "Bon Jour" skuttar ombord på den lilla passbåten "Lysterland". Den är stuvad med sjuvnedel och amerikanska radiodelar väffar lång och dunkar iväg sex åtta knop mellan åarna. Passagerarna har två timmars guppande i ett "nöttskal" framför sig. När "Lysterland" efter en timme kommit utomskärs och skummet yr över ruffen börjar hon bete sig; här

sig åt som en vimmelkantig kalv, som fått en fluga i örat. Det osar ur skorstenen, fråsar i näsan och suger i magen. Gupp... hupp... Däcket på "Bon Jour" känns fäst som berget, när man kommer fram och dröjer ombord.

Från Gävle i norr till Visby i söder

Det är härifrån Radio Nord's program sänds. Härifrån åker den hurifriska rösten ut i eteren med "Dagens man", "Dagens kvinna", nyheter och reklam och lite ditt och datt om vackert väder, vågor, sol och saltstänk. Härifrån försar jazz- och populärmusiken ut på sin väglängd och in i en miljon mellansvenska hushåll med två och en halv miljon invånare från Gävle i norr, Kumla i väster, Visby i söder och bara vägor i öster.

Hoj, vad det skvalar! Dygnet om. Ständigt från havet. "Bon Jour" får förnödenheter från "Lysterland", olja från tanken en gång i kvartalet, hon får aldrig gå i hamn, det står så i lagen. Hon tas i beslag om... Men hon kanske får söka nödhavn... Det tror i alla fall somliga. Hon är 44 m lång och 7,5 m bred och reder sig gott in ett tag, väger 274 brutotonn och har en öster-sjöträlare och hette Olga innan hon byggdes om till "pirat" och blev "Bon Jour" ("Goddag").

Ingen kloeka, ingen knatt Program per cylind Men programmen görs inte här utan i tre studiokärl vid Kammargatan, med amerikansk topputrustning. Här spelas Skeppsklockan och skeppskatten in — ingendera finns på "Bon Jour" — på band tillsammans

"Lysterland" skvalpar upp vid "Bon Jour's" sida. Tekniker och manskap ombord väntar med spänning. Lennart Engblom svarar på frågorna och gör sig beredd att hämta upp vad som finns i "Lysterland's" sändningsrum. Man får stiga på relingen och hoppa mellan fartygen, när man ska ombord.

med musik och glimtar från havet, stoppas i hinkstora aluminiumdunkar och flygs ut med hyrplan till "piraten", varje dag vid middagstid. Nyhetsbevakningen "Dunkarna" "droppas" i havet, plockas upp från en livbåt, bandrullarna placeras in i tekniker- och kontrollrummets helautomatiska perfektionsmaskin och smurrar så som tekniker vill. Ibland vill han inte, därför att ombordvarande hallåman inte vill. Och han vill inte att rullarna ska smurrar, när han ska läsa nyheterna, som sänds direkt. Sina "news" får han per radiotelefon på kommandot i sin hytt, vägora skvalpar, maskinen dundrar och de tre generatörerna i kraftöversättningscentralen arbetar ständigt, kokoriska almar i köket. Det är aldrig tytt här ute. Om inte annat så hörs Radio Nord.

"Bon Jour" är det mer primitivt, studion är madrasserad med mineralullsmattor och tekniker har det trängt om utrymmet. Men hoj, vad det gasas på Kotackacks "Skvala". Solen bara vräkar i sina salta strålar över skeppet. Man solar i lå och fiskar i lovat, passporter om fartyg på avskänd, passar tiden för nyhetsdags och lyssnar på det entoniga dånat från sändarmaskinerna i fartygets botten. Två sändare på 10.000 Watt vardera blåer kall, tre sjuvnedel svär i mässen, en tar igen sig i sin hytt, vägora skvalpar, maskinen dundrar och de tre generatörerna i kraftöversättningscentralen arbetar ständigt, kokoriska almar i köket. Det är aldrig tytt här ute. Om inte annat så hörs Radio Nord.

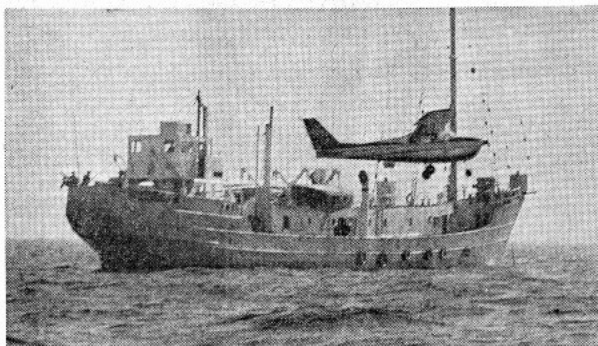
"Internationellt sabotage" Samma känsla för allt i den heliga konkurrensens namn har man smeltrid inte på Sveriges radio. Där är man ångsägare för TV:s popularitet. Radio Nord's nyheter och programleder tar man med relativt ro. Men det som i alla fall gör att man inte ser dess sändningar med blida ögon är att Radio Nord står, uppges det, till bara Sveriges radio utan även andra stationer bl. a. Lyon. Europas tillåtna kommersiella radiostationer ser inte heller Radio Nord med blida ögon. Radio Nord är inte kollega med någon legal station. Beroende på den tekniska faktorn. Det finns inte tillräckligt, nämligen, så att det räcker till för att sända ut, om man ska få plats. Radio Nord har med sin sändare saboterat detaljerade internationella överenskomelser med andra legala radiostationer, sägs det. Bestämmelserna går ut på att var och en ska kunna få vara någorlunda ostörd på sin väglängd, och det samarbetas hårt för ändamålet.

Vem ska stoppas? Stoppas artister? För en tid sedan tog chefen för den norska Kringkastningen bladet från munnen och yttrade enligt en Ostledning att han för sin del hoppades att man skulle få en gemensam nordisk lag, som förbjöd piratsändare att hålla kontor på nordisk botten. Några dagar senare höll de nordiska radiocheferna sin Arliga konferens i Oslo. Saken diskuterades. Det sändes ut en kommuniké från radio. Det är inte vår sak att söka förbjuda piratsändarna att ha kontor, det är regeringarnas, hette det. Vi kommer inte att göra några framställningar i den saken. Regeringarna får ta initiativ.

Så ligger sakerna i den saken till för närvarande. Däremot ligger det brokigare till på artistfronten. Den är upprörd. Radiocheferna diskuterade nämligen också att försöka bojkotta de artister som medverkar i piratsändarnas program. Artisterna har gjort bred front efter ett möte i Helsingfors nyligen.

20 kr per sekund Men på Radio Nord tar man allt rabalder med upphöjt lugn och matar ständigt "piratskvalan" 24 Radio-Nord-timmar om dygnet med "Nördnyheter", "Nördrubriker", "Radio-Nord-köp" och andra annonser. Det är reklamman som lever på. Upp till 20 kr per sekund får annonsörerna betala för att hallåmannen ska läsa deras slogan.

Sola i lå Fika i lovat Taperullarna smurrar vid Kammargatan och hallåmannen "bustar" i komfortabla studios på

Sporplanet från Stockholms flygskola bromsar runt "Bon Jour" och droppar sin last av två aluminiumcylindrar. Ibland plockas de upp från en livbåt, men den här dagen halades de in med linor av mässen bakom kommandobryggan i åktern.

Jack Kotschack, mannen i direktörstolen, vid sitt arbetsbord. När fanns det ett domskors på det?

Jellon